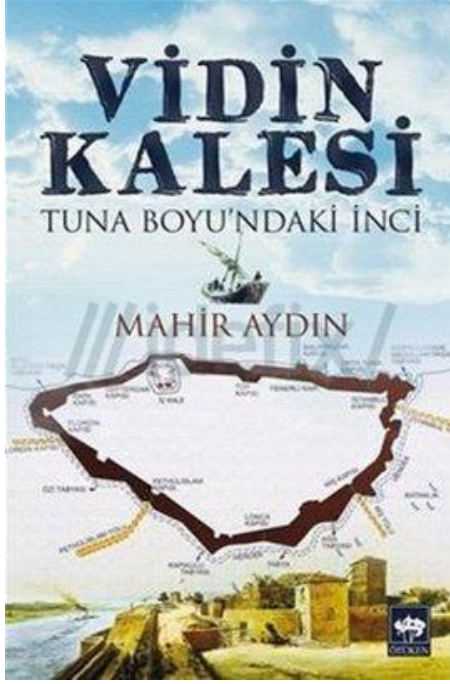

Mahir Aydın, *Vidin Kalesi: Tuna Boyu'ndaki İnci*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2015, 232 s., ISBN: 978-605-155-257-6.

Ergün HASANOĞLU*

Tarihin en eski devirlerinden itibaren insanlar kendilerini, ailelerini, yiyeceklerini korumak amacıyla kaleler inşa etmişlerdir. Bu kaleler genellikle şehirlerin etrafı, ana ve kavşak yol, geçit yeri, dağlar arasındaki boğaz, denize uzanan burun, kıydan az uzaklıktaki adalar, köprübaşları, denizler, nehirler gibi stratejik yerlerde, arazinin tabii özelliklerinden de yararlanılarak inşa edilmiştir. Kale yapımında kolay bir şekilde savunulması, gerektiği zaman içeriden dışarıya çıkılabilmesi, uzun süreli kuşatmalara dayanabilmesi, bir veya birkaç tabii engeller ile emniyette olması gibi özellikler göz önünde bulundurulmuştur.

Kale mimarisi, tarihin ilk dönemlerinden itibaren tekniğin, askerlik ile savaş usullerinin ilerleyişine uygun olarak gelişme göstermiştir. Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı kaleleri arasında açık farklar olmakla beraber, hemen hemen hepsi aynı amaç ile yapılmıştır.

Kale mimarisinde en önemli değişiklik topçuluğun gelişme göstermesi ile olmuştur. 19. yüzyılda ateşli silahların önem kazanması, savaş usullerinin ve silahlarının gelişme göstermesi kalenin öneminin yitirilmesine sebep olmuştur.

---

* Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Disiplinlerarası Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Edirne, E-mektup: ergunhasanoglu39@gmail.com.

Vidin şehri Tuna nehri kıyısında bulunması hasebiyle tarihin her döneminde stratejik bir konumda bulunmuş, farklı devletlerin hâkimiyetinde varlığını sürdürmüştür. Bu stratejik önem şehrin korunması açısından zamanın en önemli savunma aracı olan Vidin kalesinin inşa edilmesine sebep olmuştur. X. yüzyılda gerçek bir kale olarak inşa edilen Vidin Kalesi, bölgenin önemi sebebiyle bazı dönemlerde tahribata uğramıştır. 1300'lerin ortalarında Çar Ivan Stratismir tarafından yeniden inşa ettirilen Baba Vida, 1396 Niğbolu Savaşı'nın Osmanlılar tarafından kazanılmasının ardından yaklaşık 500 yıl sürecek bir Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Osmanlı Devleti döneminde kale, savunma, silah deposu, ambar, hapisane gibi çeşitli amaçlar için kullanılmıştır. Mahir Aydın'ın *Vidin Kalesi; Tuna Boyu'ndaki Inci* isimli kitabı Vidin Kalesi'nin 1696-1826 yılları arasında meydana gelen değişikliklerini her bir bölümü 10 alt başlık altında okuyucuya aktarmaktadır. Bu kitap Vidin Kalesi'ne yazarın deyimiyile "üst perdeden değil, göz hizasından" bakmaktadır.

Mahir Aydın, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden 1981 yılında mezun olarak aynı bölüme Araştırma Görevlisi olarak atandı. 1994'te Doçent ve 2000 yılında Profesör oldu. 2003-2004 yıllarında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcılığı ve 2007-2008 yıllarında da, İstanbul Üniversitesi Avrasya Enstitüsü Müdürlüğü yaptı. Halen aynı üniversitede Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı ve Tarih Araştırma Merkezi Başkanı olarak akademik görevini sürdürmektedir. "Şarki Rumeli Vilayeti", "Osmanlı Eyaletinden Üçüncü Bulgar Çarlığına", "İstanbul'un Kurtuluş Bayramı" kitaplarından bazılarıdır.

Tuna Boyu: Kendini Aşan Nehir (s. 15-30) isminin verildiği giriş bölümünde, Tuna nehrinin özelliklerinden bahsedilmiş, Tuna Boyu'nun temel değerleri olan nehirler, göller, girdaplar, adalar, ulaşım, iskeleler, gemiler, gümrükler, ticaret ve kaptanlar başlıklar altında anlatılmıştır.

Kale Binası: İnsan Kokulu Şehirler (s. 31-74) adını verdiği birinci bölümde Vidin'i kale yapan ana unsurlar olan duvarlar, kapılar, hendekler, köprüler, tabyalar, kışlalar, cebehaneler, palangalar, toplar ve donatım ayrıntılı bir şekilde anlatılmış, duvarların yüksekliği, kapıların türleri, hendeklerin derinlikleri ve genişlikleri, köprülerin uzunlukları, kaç adet tabya bulunduğu ve tabyaların ebatları, topların türleri, cebehanedeki bulunanlar belirtilmiştir.

Kale Yönetimi: Sorumluluğu Ortak Taşıyanlar (s. 75-117) isimli ikinci bölümde, bir kalenin en üst düzeyde yöneticisi olan muhafızlardan, kaledeki yönetimin sivil kanadını temsil eden kadılardan ve görevlerinden, gayrimüslim halkın en düzeydeki temsilcisi bulunan vladikalardan (metropolit), kaledeki yerli ağaların en başında gelen dizdarlardan, Vidin Kalesi'nde yerli ağalardan sayılan nazırlardan, mali işlerle ilgilenen defterdarlardan ve görevlerinden, eminlerden, ağalardan, voyvodalardan ve Vidin'de kale ve köylerde Bulgar halkın temsilcisi konumunda bulunan knezlerden söz edilmiştir.

Kale Askeri: Ekmeğini Silahtan Kazananlar (s. 119-148) adlı üçüncü bölümde kalenin askeri kademelerini oluşturan sipahilerden, yeniçerilerden, cebecilerden, topçulardan, top arabacılarından, humbaracılarından, azaplardan, sekbanlardan, beşlilerden ve gönüllülerden bahsedilmiştir.

Kale Hayatı: Savaşın Gölgesinde Yaşayanlar (s. 149-193) isimli dördüncü ve son bölümde, kalede yaşayan halk, kalede bulunan mahalleler, kale erbabının meslekleri, giysileri, eşyaları, yiyecekleri, kullandıkları silahları, çarşıları, camileri ve vakıfları dile getirilmiştir.

Sonuç'un (s. 194-197) ardından *Kaynakça* (s. 198-205) ve *Dizin* (s. 206-232) yer almaktadır.

Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da bulunan Millî Kütüphane'deki Vidin Sicil Defterleri'nden yararlanılarak ortaya çıkarılan bu eser, Osmanlı şehir yaşamının ana etkeni konumunda bulunan kaleler konusunda çalışma yapacaklara bir örnek teşkil edecektir.